

Pla de Biblioteques Escolars de Barcelona.

El model impulsat per l'Ajuntament de Barcelona

5 Antecedents

7 Els trets definitoris del Pla

11 El protocol d'intervenció

13 La dotació de recursos materials

15 El suport als centres

19 La formació dels bibliotecaris i bibliotecàries escolars

21 Impuls del Pla de Lectura de Centre

23 Reptes de futur

Em plau presentar aquesta publicació, que reflecteix de forma resumida l'acció del **Pla de Biblioteques Escolars** que va impulsar l'Ajuntament de Barcelona a partir del 2001, després que es fes un diagnòstic de la situació de les biblioteques escolars a la ciutat.

Durant aquests gairebé deu anys s'ha actuat de forma molt acurada, primer a les escoles de titularitat municipal, i a partir de setembre del 2009, a través de l'acord de col·laboració amb el Consorci d'Educació, s'implementa el model d'intervenció municipal de forma progressiva al conjunt de centres públics de la ciutat.

La biblioteca escolar continua essent avui una eina imprescindible de millora de l'ensenyament. La funció principal és la de proporcionar ajuda a l'alumnat i al professorat en la cerca d'informació a través de qualsevol mitjà: internet, llibres, documents. És cabdal entendre que per aprendre sobretot cal saber manejar diferents fonts d'informació. Ara, més que mai, la biblioteca és imprescindible per a la millora del nostre sistema educatiu.

Tampoc no podem oblidar la funció de la biblioteca com a espai de lectura personal. És evident que compleix una funció de compensació de desigualtats. Cada alumne ha de poder trobar allò que l'interessa; els camins per arribar a ser un bon lector són molt diversos, però és ben segur que disposar de llibres ben triats i ben organitzats facilita i motiva l'interès per la lectura.

La biblioteca escolar també és un equipament per a les famílies. Cada centre educatiu estableix diferents fórmules, però sens dubte es propicien canals de comunicació i intercanvi que enriqueixen el fet lector. Llegir és, sobretot, una activitat individual, però alhora incentiva les ganes de compartir les lectures amb unes altres persones. És una manera molt potent de fer comunitat, de millorar la cohesió social.

Barcelona té un sistema de biblioteques de barri i de districte que són l'orgull de la nostra ciutat. Volem, també, que les biblioteques de totes les escoles arribin a ser exemplars.

Montserrat Ballarín Regidora d'Educació

Antecedents

El **Pla de Biblioteques Escolars** és fruit de l'encàrrec que es va fer a l'Institut d'Educació en el marc de la I Comissió de Lectura Pública el juny de 1999.

A la Comissió de Lectura Pública es va posar de manifest que les biblioteques escolars són la ventafocs del sistema de lectura i que no es disposava de dades actualitzades de la situació.

Les accions que es van emprendre són les següents:

- Es van encarregar dos estudis, l'un sobre les biblioteques als instituts de secundària de la ciutat –el qual va fer la Facultat de Biblioteconomia i Documentació– i l'altre sobre les biblioteques a les escoles dels districtes de Sants-Montjuïc i Sant Andreu, que es va fer en el Centre de Recursos Pedagògics (CRP) de cadascun d'aquests districtes. No es van trobar diferències significatives entre les escoles i els instituts.

Les conclusions dels dos estudis van ser:

- No es detecten diferències pel que fa a les biblioteques escolars entre els districtes, però sí, i notables, entre els centres.
- La biblioteca no és considerada una necessitat pels centres educatius, els quals no la situen en un lloc preferent dintre de les seves prioritats.
- Una part important del funcionament de les biblioteques és assumida per les associacions de mares i pares.
- La biblioteca resta al marge de les innovacions tecnològiques.
- La dedicació del professorat envers la biblioteca no és suficient o bé és inexistent.
- La dotació de materials és escassa i poc apropiada.

A partir de la informació d'aquests estudis es va elaborar el **Pla de Biblioteques Escolars**.

Els trets definitoris del Pla

LA MISSIÓ

El **Pla de Biblioteques Escolars de Barcelona** ha tingut com a missió estendre el servei de biblioteca escolar a tots els centres educatius de titularitat municipal i a partir de l'acord de col·laboració de setembre del 2009 entre l'IMEB i el Consorci d'Educació expandir-ho de forma progressiva als centres públics de la ciutat, tot creant una **Xarxa de Biblioteques Escolars** per compartir recursos i coneixements.

EL MODEL DE BIBLIOTECA ESCOLAR QUE S'HA IMPULSAT

El **Pla de Biblioteques Escolars** ha pres com a punt de partida la definició de biblioteca escolar que estableixen les directrius de l'IFLA/UNESCO (Federació Internacional de Bibliotecaris):

«La biblioteca escolar proporciona informació i idees que són fonamentals per reeixir en la nostra societat d'avui en dia, cada cop més basada en la informació i el coneixement. La biblioteca escolar dota els estudiants d'habilitats d'aprenentatge al llarg de la vida i desenvolupa la seva imaginació, i d'aquesta manera els ajuda a viure com a ciutadans responsables.»

A partir d'aquesta definició, es posa l'èmfasi en diversos aspectes:

- **Una biblioteca escolar que...** s'entén com un centre de recursos, que permet l'accés a tot tipus d'informació, presentada en tota mena de suports (llibres, diaris i revistes, mapes, DVD, CD-ROM, recursos virtuals o no impresos). La biblioteca escolar és, doncs, a la vegada una biblioteca, una mediateca i una hemeroteca.
- **Una biblioteca escolar que...** té una clara voluntat pedagògica, impulsora de pràctiques innovadores d'aprenentatge: una biblioteca que ajuda a trencar la inèrcia de treballar només a l'aula, que propicia el treball en equip, que facilita les dinàmiques de cooperació transversals dins dels centres escolars i d'aquests amb els agents de l'entorn.
- **Una biblioteca escolar que...** fa possible un ús divers de l'espai per a dur-hi a terme multiplicitat d'activitats: lectura, consulta, trobada, comunicació, etc.
- **Una biblioteca escolar que...** és considerada com un recurs útil tant per a l'alumnat com per al professorat. Un recurs que també ha de donar servei a les famílies i a la resta de la comunitat educativa.

Però, més enllà de la definició del que ha de ser una biblioteca, el model que impulsa el **Pla de Biblioteques Escolars** es basa en el convenciment que la biblioteca escolar esdevé una eina imprescindible per a consolidar el treball entorn d'una sèrie de valors educatius:

- **La igualtat d'oportunitats.** Un centre que disposa d'una biblioteca adequada dona la possibilitat a tot l'alumnat (i a les seves famílies) de tenir un accés ampli a tot tipus d'informació i, per tant, d'aproximar-se a una cultura diversa. El professorat de centres amb dèficits familiars reconeixen l'ajut indispensable que suposa disposar d'una biblioteca per a garantir la igualtat d'oportunitats en l'accés a la informació.
- **L'autonomia.** Tant l'alumnat com el professorat dels centres tenen accés lliure al catàleg de la biblioteca a través d'Internet i cadascú, segons els seus interessos, pot realitzar cerques dels documents que necessita. Aquest aprenentatge, basat en l'exercici de l'autonomia, és fàcilment aplicable a l'ús de qualsevol altra biblioteca.
- **El gaudi.** La biblioteca ajuda a gaudir amb l'aprenentatge en un sentit ampli; l'aprenentatge de la lectoescriptura, que, sens dubte, és el més important en les primeres etapes escolars. Les escoles que disposen de biblioteca tenen més recursos per a fer atractiu aquest aprenentatge, ja que poden satisfer la demanda d'interessos diversos. En definitiva, la biblioteca escolar compleix amb una funció essencial: la transmissió que l'aprenentatge ha de tenir un vessant de gaudi important.

- **La responsabilitat.** A través de l'ús de la biblioteca es fomenta la responsabilitat, ja que es dóna accés a un espai comú, amb recursos que s'han de compartir i que han de servir per a tots els membres de la comunitat. La biblioteca escolar és, en aquest sentit, una bona eina per treballar la responsabilitat de tothom en la cura dels recursos comuns.
- **L'esperit crític.** L'existència de la biblioteca permet tenir accés a fonts diverses de coneixement, base a partir de la qual es construeix l'esperit crític i es fomenta la llibertat d'expressió. En la mesura que es promou la cerca d'informació diversa, a partir de la utilització de canals diferents (llibres, publicacions periòdiques, Internet), s'activen el contrast i l'elecció. Aquesta és una pràctica absolutament transversal a totes les àrees del currículum que s'ha de propiciar des de la biblioteca.
- **Compartir.** El projecte d'una biblioteca escolar ha de ser plenament compartit per tot el centre, fet que exigeix que el seu màxim responsable, el bibliotecari o bibliotecària, treballi en contacte permanent amb el seu entorn més directe. Per exemple, ha de conèixer els temes que el professorat ha de tractar amb l'alumnat per poder donar un suport efectiu de documentació i d'activitats paral·leles (fòrums, exposicions...) i ha de saber reflectir des de la biblioteca els esdeveniments que es van succeint al llarg del curs escolar (festes populars, celebracions...). Aquest rol que ha d'exercir el bibliotecari o bibliotecària escolar no està exempt de dificultats, ja que massa sovint la feina dels centres està excessivament atomitzada. No obstant això, la pràctica demostra que la biblioteca funciona sovint com a nexa d'unió i d'intercanvi dins de les escoles.
- **Aprendre a aprendre.** Aquesta premissa és segurament, ara més que mai, la clau d'una bona educació, ja que cada cop hi ha menys certeses sobre els coneixements que cal impartir. Davant d'aquesta situació, l'aprenentatge de l'accés i el tractament de la informació esdevenen imprescindibles. La biblioteca escolar s'erigeix, per tant, en l'instrument que de forma més clara garanteix l'exercici continuat d'aquesta metodologia.

LES CARACTERÍSTIQUES BÀSIQUES DEL PLA

Abans de desenvolupar les característiques bàsiques del Pla, resumim succintament quines són:

- **La cobertura del Pla.** El Pla actualment dóna cobertura a escoles bressol (4), escoles d'educació especial (3), escoles d'adults (1), escoles de primària (39) i escoles de secundària (14); així doncs, a 61 centres en total.
- **Protocol d'intervenció.** S'ha establert un protocol d'intervenció per tal de sistematitzar el conjunt d'accions a dur a terme en cada centre.
- **Dotació de material.** S'ha dotat tots els centres de l'equipament i el programari informàtic necessaris.
- **Suport directe als centres per a la implementació del Pla.** S'ha materialitzat un suport directe i constant als centres a través d'un equip itinerant i de la Biblioteca Artur Martorell, especialitzada en educació i biblioteques escolars. Aquest suport es complementa amb una pàgina web que actua com a banc de recursos de referència per a la xarxa de biblioteques escolars de Barcelona: www.bcn.cat/educacio/arturmartorell.
- **Formació als bibliotecaris i bibliotecàries escolars.** S'ha posat a l'abast de les persones responsables de la biblioteca escolar diferents tipus de formació que cobreixen les necessitats per a la posada al punt i la dinamització del servei: una formació bàsica (individualitzada, trobada de bones pràctiques) i una de complementària i voluntària (oferta d'activitats de la Biblioteca Artur Martorell, formació a través dels centres de recursos pedagògics (CRP), cursos Rosa Sensat, etc.).
- **Impuls del Pla de Lectura de Centre.** S'ha impulsat l'elaboració de plans de lectura de centre, a través de la sistematització i estructuració de les activitats entorn de tres eixos (gust per la lectura, cerca i tractament d'informació, formació d'usuaris) del conjunt d'activitats i programes de dinamització que les escoles duen a terme.

El protocol d'intervenció

El **Pla de Biblioteques Escolars** ha establert una sèrie de protocols d'intervenció que han servit per homogeneïtzar les actuacions que s'han de dur a terme i poder assegurar, d'aquesta manera, un tractament igualitari i unitari entre tots els centres. Val a dir, però, que el Pla es planteja des d'una aproximació adaptada a les necessitats de cada centre. Tot i l'aplicació de protocols per desenvolupar el projecte de la biblioteca a cada escola, preval la flexibilitat per adaptar-se a les particularitats de cada cas.

Així doncs, el Pla s'ha anat desplegant tot partint del compromís que els equips directius dels centres han d'expressar envers el projecte. No es tracta, per tant, d'un Pla que s'aplica "des de dalt" i a tots els centres, sinó que són els mateixos centres els qui, mitjançant els seus equips directius, es mostren interessats a participar-hi.

Així doncs, s'ha demostrat que en aquells casos en què la implicació dels equips directius ha estat manifesta (a través de la creació i participació en les comissions de biblioteca, del seguiment del projecte, de la inversió, de la dotació de personal, etc.), els canvis en relació amb la biblioteca i el seu paper dins el funcionament del centre educatiu han estat importants.

Un cop el centre escolar ha adquirit el compromís, el Pla es desplega en dues fases.

Fase 1. Prèvia

- Es realitza el diagnòstic de la situació que presenta cada biblioteca (des del punt de vista de les infraestructures, els fons, la gestió...). Es redacta un informe que recull les intervencions que cal fer per a la posada al punt de la biblioteca.
- Els mateixos centres es posen en contacte amb les instàncies corresponents per tal de dur a terme les millores infraestructurals necessàries en l'espai que ha d'ocupar la biblioteca.
- Es dota els centres de l'equipament i el programari informàtic necessaris.

Fase 2. Desenvolupament

- S'estableix un pla de treball abans de començar el curs escolar, en el qual es contemplen les millores que cal introduir en els diversos àmbits. Tot seguit, l'equip directiu i la persona responsable de la biblioteca trien les propostes de millora que es veuen amb capacitat d'assumir i signen el pla de treball com a compromís.
- Durant el curs, se segueixen les actuacions establertes en el pla de treball.
- A final de curs, s'efectua un balanç quantitatiu (nombre de documents capturats, nombre de documents catalogats...) i qualitatiu (revisió de l'assoliment de les millores).
- A partir dels resultats del balanç, es torna a plantejar un nou pla de treball per al curs següent.

La dotació de recursos materials

INFRAESTRUCTURES I MOBILIARI

La primera intervenció que es fa en els centres és l'adequació de l'espai on se situen la biblioteca i la dotació del mobiliari bàsic (taules, cadires, prestatges) i específic (plafons, expositors, carros, etc.). L'espai ha de ser al màxim d'adaptable a les necessitats dels infants segons la seva edat i als múltiples usos que es puguin donar a la biblioteca. Segons la normativa IFLA, és convenient disposar de mobiliari específic per a una biblioteca i diferenciar (i dotar de mobiliari adequat) les diverses zones segons l'ús al qual estiguin destinades (zona d'estudi i recerca, zona de lectura informal, zona formativa, zona de treball i projectes en grup, zona administrativa) 1.

En aquesta fase són els centres els qui han de posar-se en contacte amb les instàncies pertinents (Consorci d'Educació, Servei de Construccions escolars) per tal de planificar les intervencions que s'han de fer.

EQUIPAMENT INFORMÀTIC

El **Pla de Biblioteques Escolars** ha dotat els centres de titularitat municipal de l'equipament informàtic següent:

- Ordinador (PC)
- Impressora de codi de barres
- Lector òptic

La resta de l'equipament l'aporta cada centre, amb una dotació inicial que es va ampliant i renovant cada curs.

PROGRAMA INFORMÀTIC

El **Pla de Biblioteques Escolars de Barcelona** ha optat per treballar a través del programa Absysedu, desenvolupat per l'empresa Baratz, que compleix tots els estàndards bibliotecaris i permet la migració, si escau, a qualsevol altre programari. A partir de la tecnologia Internet és possible accedir a l'aplicatiu des de qualsevol punt de la xarxa. El sistema s'ha dissenyat instal·lant en un servidor de l'Institut Municipal d'Informàtica (IMI) el programari; d'aquesta manera es garanteix un accés segur a les dades.

Absysedu és una aplicació dissenyada específicament per a funcionar en un entorn web i el seu objectiu fonamental és facilitar la gestió de xarxes documentals educatives. Utilitza les noves tecnologies de la informació (XML, Internet, etc.) i, a més de les funcions d'un programa de gestió de biblioteca, incorpora utilitats específiques per a la comunicació entre centres i la coordinació de recursos. Així mateix, permet parametritzar una política de serveis específica per a cada tipologia de centre.

Actualment el catàleg col·lectiu té 155.000 registres bibliogràfics.

El suport als centres

L'EQUIP ITINERANT

El desplegament del **Pla de Biblioteques Escolars de Barcelona** s'ha garantit, en gran manera, gràcies a la tasca duta a terme per l'equip itinerant. Es tracta d'un equip de persones que es dedica a formar i assessorar, de manera presencial en cada centre, els responsables de les biblioteques, amb una periodicitat setmanal, quinzenal o mensual (segons el grau de desenvolupament del projecte a cada escola).

Ahora, l'equip itinerant duu a terme, bàsicament, dues tasques:

- S'encarrega de dotar les escoles d'eines i de mètodes de treball especialitzats (sobretot pel que fa referència a la catalogació), que els responsables de les biblioteques escolars habitualment desconeixen. Amb aquest tipus d'intervenció es resol la preocupació de la majoria de centres davant la manca de criteris sobre com abordar la vessant més tècnica de la gestió de biblioteques. És, per tant, un suport directe, personalitzat i constant, que va responent a les necessitats que sorgeixen. Aquest tipus de suport s'ha mostrat clau, sobretot en la fase de posada al punt de la biblioteca.
- S'encarrega d'assessorar els centres sobre l'elaboració del **Pla de Lectura**. Es sistematitzen el conjunt d'activitats que ja es duen a terme als centres entorn del foment de la lectura i l'aprenentatge en el tractament de la informació i es donen referències per a incorporar-ne de noves.

En funció de les demandes dels centres, a partir del moment que el projecte de la biblioteca ja s'ha consolidat, el seguiment i l'acompanyament es materialitzen a través de dues vies complementàries:

- La **Biblioteca Artur Martorell (BAM)** continua estant al servei de les biblioteques escolars per donar resposta a qualsevol tipus de dubte i/o problema que sorgeixi durant la gestió quotidiana.
- L'equip itinerant continua assistint a alguns centres de forma presencial per tal de fer un seguiment més directe.

L'equip itinerant està format actualment per tres persones especialment formades per a desenvolupar aquesta tasca, les quals responen a un perfil mixt (docents i professionals de la biblioteconomia i la documentació), fet que comporta disposar d'una complementarietat de sabers per a abordar les necessitats dels centres tant des d'un punt de vista pedagògic com del domini de la tècnica de la biblioteconomia.

De forma periòdica, l'equip itinerant es reuneix a fi de posar en comú criteris d'actuació, compartir informació, generar bones pràctiques, etc. S'ha demostrat que aquesta reunió de coordinació és important per a treballar la cohesió del mateix equip itinerant.

EL PAPER DE LA BAM

La **BAM** i les **Biblioteques Escolars** formen un catàleg col·lectiu que actualment té 155.000 registres consultables a través d'Internet a l'adreça www.bcn.cat/educacio/arturmartorell.

La **BAM** en fa el control de qualitat: vetlla per l'eliminació de registres i encapçalaments duplicats i estableix les pautes de catalogació.

La catalogació cooperativa permet la captura de registres de la **BAM** o de les altres biblioteques escolars de la xarxa.

Els beneficis del catàleg col·lectiu són:

- Estalvi dels recursos humans i tecnològics.
- Préstec interbibliotecari.
- Donar sentit de pertinença al concepte de xarxa.

A part de totes aquestes tasques, la **BAM** també juga un paper important a través dels préstecs que realitza als centres escolars a fi que puguin ampliar els seus fons i a la vegada optimitzar-los.

Un dels valors afegits de la **BAM** com a nòdul central de la xarxa de biblioteques escolars és precisament la seva especialització entorn de l'educació i les biblioteques escolars. Aquest fet la situa en una posició privilegiada per a esdevenir el referent en aquest àmbit.

La formació dels bibliotecaris i bibliotecàries escolars

Tot seguint la política d'aproximació micro a cada realitat, el **Pla de Biblioteques Escolars** analitza amb deteniment les necessitats de cada escola pel que fa a personal. Així doncs, s'estudien quins són els perfils que hi ha a cada centre susceptibles d'esdevenir els responsables de la biblioteca escolar. En alguns casos, doncs, s'ha optat per designar un membre de l'equip docent de l'escola, de manera que són els centres mateixos els que assumeixen el cost de la gestió interna de la biblioteca i l'atenció als usuaris i hi destinen hores de dedicació.

Així doncs, la tasca del bibliotecari o bibliotecària escolar és desenvolupada, la majoria de les vegades, per un membre de l'equip docent del centre que es prepara per a assumir les seves noves responsabilitats. Per això, hi ha una tasca important de formació que el **Pla de Biblioteques Escolars de Barcelona** ha estructurat de la manera següent: una formació bàsica (i obligatòria) i una formació complementària (i voluntària).

FORMACIÓ BÀSICA

- **Formació individualitzada.** És la formació que duu a terme l'equip itinerant a cada centre. Aquesta formació incideix en l'organització de l'espai, el maneig i l'ús del programa Absysedu, l'elaboració del **Pla de Lectura de Centre** i el desplegament del conjunt d'actuacions incloses en el pla de treball assumit a l'inici de cada curs escolar.
- **Trobades de bones pràctiques.** Es tracta de trobades organitzades i conduïdes pel **Pla de Biblioteques Escolars** en què es donen cita els bibliotecaris i bibliotecàries escolars dels centres pertanyents al Pla. Se n'ha dut a terme una cada trimestre per al col·lectiu de primària i una altra per al de secundària. Aquestes trobades tenen per objectiu presentar bones pràctiques assajades en cada un dels centres (sobre el funcionament i la dinamització de les biblioteques, el foment de la lectura, etc.) i, a partir de les presentacions, debatre i compartir experiències, suggerir noves iniciatives, etc. A partir del curs 2009-2010 aquesta tasca és assumida pels serveis educatius del Consorci d'Educació.

FORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

- **Oferta d'activitats de la BAM.** La **Biblioteca Artur Martorell** ofereix al llarg de l'any un conjunt d'activitats (xerrades, conferències, converses amb autors, etc.) que tracten sobre el foment de la lectura i la didàctica de gèneres literaris i, en general, reflexionen sobre la tasca d'aprendre a aprendre. Se'n fa una cada trimestre.
- **Oferta dels CRP.** Els serveis educatius del Consorci d'Educació de Barcelona ofereixen al professorat de la ciutat un seguit d'activitats formatives per a la millora de les seves competències en l'organització de la biblioteca i la dinamització de la lectura. Consulteu el web www.edubcn.cat.
- **Oferta de cursos de Rosa Sensat.** L'**Associació de Mestres Rosa Sensat** ofereix, dins dels seus cursos d'estiu, propostes entorn de la biblioteca escolar, l'aprenentatge a l'hora d'utilitzar la informació o el foment de la lectura. Consulteu el web www.rosasensat.org.

Impuls del Pla de Lectura de Centre

El **Pla de Biblioteques Escolars de Barcelona** incideix, a través del **Pla de Lectura de Centre**, en l'ordenació i la sistematització del conjunt d'activitats de dinamització que les biblioteques escolars duen a terme.

El Pla intervé en les escoles bressol a través del foment a la lectura i la dinamització de les biblioteques, que en aquest cas són biblioteques a l'aula. No es fa, per tant, el mateix tipus de treball que amb la resta de centres, sinó que a partir de l'elaboració del que s'ha anomenat **Pla de Foment de la Lectura 0 – 3 anys** s'insisteix, bàsicament, a promoure l'hàbit de la lectura tant des de casa com des de l'escola, amb l'objectiu de convertir-la en una eina per al gaudi i l'aprenentatge.

Així doncs, des de la **Biblioteca Artur Martorell** s'impulsen tres programes dirigits a les escoles bressol:

- **Renovació de les biblioteques escolars.** Es tracta de renovar o posar en marxa les biblioteques escolars mitjançant l'assessorament sobre el fons que haurien de tenir per a cobrir les necessitats del professorat, els infants i les famílies. Es donen criteris d'organització de la biblioteca i pautes per a la informatització del fons. L'any 2009 s'han organitzat i informatitzat quatre escoles.
- **Programa «Les maletes viatgeres».** A través d'aquest programa es cedeix a les escoles un lot que conté llibres tant per als infants com per a les famílies per a treballar l'hàbit de la lectura a l'escola i des de casa. Segons les demandes de les escoles, també es preparen **«maletes temàtiques»**, que serveixen per a reforçar els àmbits d'interès que s'estan treballant.
- **Trobades i conferències.** Es realitzen trobades i conferències a les escoles bressol dirigides a les famílies i al professorat en què s'argumenten els beneficis de la lectura i es donen pautes per a fomentar-ne l'hàbit.

Si la intervenció per a dinamitzar la lectura en el cas de les escoles bressol es fa des de la **BAM**, en el cas dels centres d'educació infantil i primària i dels de secundària es fa a través de la tasca que desplega l'equip itinerant. L'equip itinerant assessora cada escola per tal d'elaborar el seu propi **Pla de Lectura de Centre**. Aquest pla s'ha de convertir en la guia del conjunt d'activitats que s'impulsaran des de la biblioteca, a partir de tres eixos:

- El gust per la lectura
- La cerca i el tractament de la informació
- La formació d'usuaris de la biblioteca

La filosofia dels plans de lectura de centre és la de posar en valor totes aquelles activitats que els centres ja duen a terme. Gràcies al fet d'estructurar-les i sistematitzar-les, és possible detectar certs buits que poden ser omplerts amb activitats noves. D'aquesta manera, les escoles tendeixen a ampliar el ventall d'activitats, tot assajant diferents estratègies per a promoure la lectura i l'ús de la biblioteca.

A partir del curs 2009-2010 aquesta tasca es realitza a través dels serveis educatius del Consorci d'Educació.

Reptes de futur

DOCUMENT DE LA COMISSIÓ DE LECTURA PÚBLICA

Durant el curs 2008-2009 la **Subcomissió d'Educació de la Comissió de Lectura Pública** ha elaborat el document Accions de millora per a la col·laboració entre biblioteca pública i biblioteca escolar a la ciutat de Barcelona. Hi han participat el Consorci d'Educació, les biblioteques públiques de la ciutat i la **Biblioteca Artur Martorell** de l'IMEB i la Facultat de Biblioteconomia. S'hi adjunta el resum on es defineixen les funcions de la **Biblioteca Artur Martorell**, dels Centres de Recursos Pedagògics (CRP) i de les biblioteques de Barcelona en relació amb les biblioteques escolars en els aspectes de fons, de formació d'usuaris i d'activitats.

Sens dubte, és un document que pot ser d'una gran ajuda per a la nova etapa que emprèn l'Institut d'Educació en l'extensió progressiva del model de suport a les biblioteques de les escoles públiques de la nostra ciutat.

MODEL I FUNCIONS DE CADA AGENT IMPLICAT

Biblioteca Artur Martorell (BAM)

- Assessorar els centres educatius sobre el funcionament de les biblioteques escolars, tant pel que fa al desenvolupament com tècnicament, seguint el model emprat fins ara a les escoles municipals i que s'estendrà de forma progressiva a partir del curs 2009-2010 a la resta d'escoles de la ciutat.
- Establir polítiques de difusió dels fons, d'elaboració de lots itinerants i de préstec i de bibliografies, així com de donatius adreçats als centres educatius.
- Realitzar accions obertes a tota la comunitat educativa de difusió de la literatura infantil i juvenil i altres d'específiques per al professorat.
- Fer visible la funció de la **Biblioteca Artur Martorell** com a biblioteca especialitzada amb una carta pròpia de serveis destinada al sector educatiu.

Centre de Recursos Pedagògics (CRP)

- Ser motor i impulsor de les actuacions de col·laboració a escala territorial liderant la coordinació entre les biblioteques públiques i les biblioteques escolars d'un mateix territori.
- Desenvolupar-se com a agent clau per a la comunicació entre les biblioteques públiques i les biblioteques escolars, ja que la seva funció, contemplada en els seus propis objectius, és afavorir la comunicació i servir de pont.
- Elaborar cada curs escolar un directori de les persones responsables de les biblioteques escolars dels centres educatius de la zona amb la finalitat de disposar d'una eina de comunicació que permeti la transmissió de la informació directament al centre tant pel CRP com per les biblioteques públiques d'aquell territori.
- Determinar dins de cada zona quina és la biblioteca pública de referència per a cada escola amb la finalitat que tota biblioteca escolar pugui tenir una biblioteca pública de referència i un canal estable de comunicació.
- Utilitzar el seminari de biblioteca escolar del **Pla de Formació de Zona** de què disposa cada CRP com a eina bàsica de comunicació entre els CRP i les biblioteques escolars.
- Establir de cara al futur l'articulació del fons en un context documental més ampli.

Biblioteques de Barcelona (BB)

- Establir polítiques de difusió del fons, d'elaboració de lots itinerants i de préstecs de lots lubs de lectura, així com de donatius adreçats als centres educatius, especialment pel que fa referència als fons de literatura infantil i juvenil.
- Establir polítiques d'incorporació de fons local provinent dels centres educatius.
- Establir un protocol per a les visites escolars que determini els continguts de la formació d'usuaris. Facilitar l'ús de la biblioteca per a la realització de propostes didàctiques o treballs de

recerca i ampliar el nombre d'activitats adreçades a la comunitat educativa.

- Actuar en aquests àmbits en col·laboració amb els serveis educatius de cada zona, treballant conjuntament en el disseny i la implementació de protocols i projectes i fent que actuïn de nexes d'unió amb els respectius centres educatius. Dotar aquesta col·laboració de pressupostos específics i, si escau, de calendaris de treball prefixats en els respectius plans d'actuació.
- Fer del **Servei de Documentació de Literatura Infantil i Juvenil** un centre de referència pel que fa a la tasca de difusió de la lectura a partir de serveis d'acompanyament, assessorament i formació en literatura infantil i juvenil també per a la comunitat educativa.
- Redactar una carta de serveis adreçada a la comunitat educativa per tal que totes les biblioteques públiques de la ciutat garanteixin un mínim estable de serveis i activitats.

Àmbit 1: El fons

Acció 1

	BAM	CRP	BB
• Realitzar un assessorament tècnic a les biblioteques escolars en la gestió del seu fons.	•		•

Acció 2

• Actuar com a nexes d'unió i canal transmissor d'informació entre la biblioteca escolar i la biblioteca pública per poder oferir donacions o duplicats als centres educatius de forma sistematitzada en un districte.		•	
• Elaborar llistes de documents que es donen de baixa o estan duplicats dels fons propis de les biblioteques públiques o d'altres institucions.	•		•

Acció 3

• Elaborar bibliografies i guies de lectura adreçades a la biblioteca escolar.	•		•
• Compartir la informació en referència a bibliografies i guies de lectura que elabora cada institució vinculant-la a un protocol de coordinació.	•	•	•
• Recollir i difondre tota la informació bibliogràfica selectiva i vincular-la a les demandes i necessitats.	•		

Acció 4

• Crear lots de préstec i gestiona-ne l'ús.	•		•
• Recollir i difondre tota la informació de lots de préstec itinerants que es van confeccionant i vincular-la a les demandes i necessitats dels centres.		•	

Acció 5

• Realitzar la selecció dels treballs de recerca de l'alumnat i lliurar-ne un exemplar a les biblioteques públiques del districte.		•	
• Fomentar l'intercanvi dels fons locals entre les biblioteques escolars i les biblioteques públiques.	•	•	•

Acció 6

• Considerar com a referent el catàleg de la Biblioteca Artur Martorell tant del fons educatiu com del de la literatura infantil i juvenil.	•	•	•
• Difondre el fons pedagògic de les mediateques dels CRP.	•		
• Fer accessibles els catàlegs de les diverses institucions des de la pàgina web de cadascuna per facilitar la consulta recíproca del fons.	•	•	•

Acció 7

• Potenciar la via digital com a canal per a la difusió d'informació que faciliti la comunicació entre les institucions implicades.	•	•	•

Àmbit 2: Formació d'usuaris

Acció 8

	BAM	CRP	BB
• Fomentar les visites escolars a la biblioteca pública contemplant el treball conjunt amb el professorat implicat.		•	•
• Determinar els continguts i el nombre d'activitats de formació d'usuaris de les biblioteques públiques.		•	•
• Revisar els materials de formació d'usuaris que s'utilitzen a les biblioteques de Barcelona i desenvolupar uns materials educatius nous.		•	•

Acció 9

• Facilitar a les escoles vinculades per zona l'ús dels espais de la biblioteca pública per a la realització de propostes didàctiques o treballs de recerca que requereixen l'ús de materials específics no disponibles als centres escolars.		•	•
• Organitzar conjuntament entre la biblioteca pública, la biblioteca escolar i el CRP mostres i presentacions de treballs realitzats pels alumnes dels centres educatius d'una mateixa zona.		•	•
• Elaborar protocols i materials conjunts de formació en l'ús de la informació entre la biblioteca pública i la biblioteca escolar.	•	•	•

Àmbit 3: Activitats

Acció 10

	BAM	CRP	BB
• Realitzar la dinamització educativa i la formació de professorat en l'ús de la biblioteca escolar com a eina educativa al servei del desplegament curricular i la promoció de la lectura		•	
• Intervenir en els centres amb una funció d'assessorament per al desenvolupament de les biblioteques escolars.	•	•	

Acció 11

• Recollir i difondre tota la informació sobre les propostes d'activitats que porten a terme les Biblioteques de Barcelona, la Biblioteca Artur Martorell i els CRP per poder-ne fer la difusió a les escoles d'una mateixa zona.		•	
• Impulsar la realització d'activitats de difusió de la lectura adreçada a la comunitat educativa de Barcelona.	•	•	•

Totes aquestes propostes de millora les aniran desenvolupant de forma progressiva els diferents agents implicats.

IMPLEMENTACIÓ DEL PLA A LES ESCOLES PÚBLIQUES DE BARCELONA DE TITULARITAT DEL DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

El **Projecte de Biblioteques Escolars**, que es basa en els valors de flexibilitat, autonomia, compromís i sostenibilitat, ha demostrat ser una eina eficaç de millora de les biblioteques escolars. És per això que l'Institut d'Educació i el Consorci d'Educació han establert un «Acord de col·laboració per oferir assessorament i suport tècnic a les biblioteques escolars dels centres educatius de Barcelona de titularitat del Departament d'Educació».

Biblioteca de l'Escola Zorra

Plan de Bibliotecas Escolares de Barcelona.

El modelo impulsado por el Ayuntamiento de Barcelona

- 33 Antecedentes
- 35 Los rasgos definitorios del Plan
- 39 El protocolo de intervención
- 41 La dotación de recursos materiales
- 43 El apoyo a los centros
- 47 La formación de los bibliotecarios y bibliotecarias escolares
- 49 Impulso del Plan de Lectura de Centro
- 51 Retos de futuro

Me complace presentar esta publicación, que refleja de forma resumida la acción del **Plan de Bibliotecas Escolares** que impulsó el Ayuntamiento de Barcelona a partir de 2001, después de que se realizara un diagnóstico de la situación de las bibliotecas escolares en la ciudad.

Durante estos casi diez años se ha actuado con mucho esmero, primero en las escuelas de titularidad municipal, y a partir de septiembre de 2009, a través del acuerdo de colaboración con el Consorcio de Educación, se implementa el modelo de intervención municipal de forma progresiva en el conjunto de centros públicos de la ciudad.

La biblioteca escolar sigue siendo hoy una herramienta imprescindible de mejora de la enseñanza. La principal función es la de proporcionar ayuda al alumnado y al profesorado en la búsqueda de información a través de cualquier medio: internet, libros, documentos. Es esencial entender que para aprender sobre todo hay que saber manejar diferentes fuentes de información. Ahora, más que nunca, la biblioteca es imprescindible para la mejora de nuestro sistema educativo.

Y tampoco podemos olvidar la función de la biblioteca como espacio de lectura personal. Es evidente que cumple una función de compensación de desigualdades. Cada alumno tiene que poder encontrar lo que le interesa; los caminos para llegar a ser un buen lector son muy diversos, pero seguro que disponer de libros bien escogidos y bien organizados facilita y motiva el interés por la lectura.

La biblioteca escolar también es un equipamiento para las familias. Cada centro educativo establece diferentes fórmulas, pero sin duda se propician canales de comunicación e intercambio que enriquecen el hecho lector. Leer es, sobre todo, una actividad individual, pero a la vez incentiva las ganas de compartir las lecturas con otras personas. Es una manera muy potente de construir comunidad, de mejorar la cohesión social.

Barcelona tiene un sistema de bibliotecas de barrio y de distrito que son el orgullo de nuestra ciudad. Queremos que también las bibliotecas de todas las escuelas lleguen a ser ejemplares.

Montserrat Ballarín Concejala de Educación

Antecedentes

El **Plan de Bibliotecas Escolares** es fruto del encargo que se efectuó al Instituto de Educación en el marco de la I Comisión de Lectura Pública en junio de 1999.

En la **Comisión de Lectura Pública** se puso de manifiesto que las bibliotecas escolares son la cenicienta del sistema de lectura y que no se disponía de datos actualizados de la situación.

Las acciones que se emprendieron son las siguientes:

- Se encargaron dos estudios, uno sobre las bibliotecas en los institutos de secundaria de la ciudad –que realizó la Facultad de Biblioteconomía y Documentación– y otro sobre las bibliotecas en las escuelas de los distritos de Sants-Montjuïc y Sant Andreu, que se realizó en el Centro de Recursos Pedagógicos (CRP) de cada uno de estos distritos. No se vieron diferencias significativas entre las escuelas y los institutos.

Las conclusiones de los estudios fueron:

- No se detectan diferencias en lo que a las bibliotecas escolares se refiere entre los distritos, pero sí, y notables, entre los centros.
- La biblioteca no es considerada como una necesidad por los centros educativos, que no la sitúan en un lugar preferente dentro de sus prioridades.
- Una parte importante del funcionamiento de las bibliotecas es asumida por las asociaciones de madres y padres.
- La biblioteca está al margen de las innovaciones tecnológicas.
- La dedicación del profesorado con respecto a la biblioteca no es suficiente o bien es inexistente.
- La dotación de materiales es escasa y poco apropiada.

A partir de la información de estos estudios se elaboró el **Plan de Bibliotecas Escolares**.

Los rasgos definitorios del Plan

SU MISIÓN

El **Plan de Bibliotecas Escolares de Barcelona** ha tenido por misión extender el servicio de biblioteca escolar a todos los centros educativos de titularidad municipal i a partir del acuerdo de colaboración de septiembre de 2009 entre el IMEB y el Consorci d'Educació expandir lo de forma progresiva a los centros públicos de la ciudad. mediante la creación de una red de bibliotecas escolares para compartir recursos y conocimientos.

EL MODELO DE BIBLIOTECA ESCOLAR QUE SE HA IMPULSADO

El **Plan de Bibliotecas Escolares** ha tomado como punto de partida la definición de biblioteca escolar que establecen las directrices de la IFLA/UNESCO (Federación Internacional de Bibliotecarios):

«La biblioteca escolar proporciona información e ideas que son fundamentales para prosperar en nuestra sociedad de hoy en día, cada vez más basada en la información y el conocimiento. La biblioteca escolar dota a los estudiantes de habilidades de aprendizaje a lo largo de la vida y desarrolla su imaginación, y de este modo les permite vivir como ciudadanos responsables.»

A partir de esta definición, se hace hincapié en diversos aspectos:

- **Una biblioteca escolar que...** se entiende como un centro de recursos, que permite el acceso a todo tipo de información, presentada en todo tipo de soportes (libros, periódicos y revistas, mapas, DVD, CD-ROM, recursos virtuales o no impresos). La biblioteca escolar es, por lo tanto, a la vez una biblioteca, una mediateca y una hemeroteca.
- **Una biblioteca escolar que...** tiene una clara voluntad pedagógica, impulsora de prácticas innovadoras de aprendizaje: una biblioteca que ayuda a romper la inercia de trabajar tan sólo en el aula, que propicia el trabajo en equipo, que facilita las dinámicas de cooperación transversales dentro de los centros escolares y de estos con los agentes del entorno.
- **Una biblioteca escolar que...** hace posible un uso diverso del espacio para llevar a cabo múltiples actividades: lectura, consulta, encuentro, comunicación, etc.
- **Una biblioteca escolar que...** es considerada como un recurso útil tanto para el alumnado como para el profesorado. Un recurso que también tiene que dar servicio a las familias y al resto de la comunidad educativa.

Pero, más allá de la definición de lo que debe ser una biblioteca, el modelo que impulsa el **Plan de Bibliotecas Escolares** se asienta sobre el convencimiento de que la biblioteca escolar se convierte en una herramienta imprescindible para consolidar el trabajo en torno a una serie de valores educativos:

- **La igualdad de oportunidades.** Un centro en el que hay una biblioteca adecuada ofrece la posibilidad a todo el alumnado (y a sus familias) de tener un acceso amplio a todo tipo de información y, por tanto, de aproximarse a una cultura diversa. El profesorado de centros con déficits familiares reconocen la ayuda indispensable que supone disponer de una biblioteca para garantizar la igualdad de oportunidades en el acceso a la información.
- **La autonomía.** Tanto el alumnado como el profesorado de los centros tienen acceso libre al catálogo de la biblioteca a través de Internet y cada uno de ellos, según sus intereses, puede realizar búsquedas de los documentos que necesita. Este aprendizaje, basado en el ejercicio de la autonomía, es fácilmente aplicable al uso de cualquier otra biblioteca.
- **El disfrute.** La biblioteca ayuda a disfrutar con el aprendizaje en un sentido amplio; el aprendizaje de la lectoescritura, que, sin duda, es el más importante en las primeras etapas escolares. Aquellas escuelas con biblioteca disponen de más recursos para hacer atractivo este aprendizaje, ya que pueden satisfacer la demanda de intereses diversos. En definitiva, la biblioteca

escolar cumple con una función esencial: la transmisión de que el aprendizaje debe tener una vertiente de disfrute importante.

- **La responsabilidad.** A través del uso de la biblioteca se fomenta la responsabilidad, ya que se da acceso a un espacio común, con recursos que deben compartirse y que han de servir para todos los miembros de la comunidad. La biblioteca escolar es, en este sentido, una buena herramienta para trabajar la responsabilidad de todos en el cuidado de los recursos comunes.
- **El espíritu crítico.** La existencia de la biblioteca permite tener acceso a fuentes diversas de conocimiento, base a partir de la cual se construye el espíritu crítico y se fomenta la libertad de expresión. En la medida en que se promueve la búsqueda de información diversa, a partir de la utilización de canales diferentes (libros, publicaciones periódicas, Internet), se activan el contraste y la elección. Esta es una práctica absolutamente transversal a todas las áreas del currículum que debe propiciarse desde la biblioteca.
- **Compartir.** El proyecto de una biblioteca escolar tiene que ser plenamente compartido por todo el centro, lo que exige que su máximo responsable, el bibliotecario o bibliotecaria, trabaje en permanente contacto con su entorno más directo. Por ejemplo, debe conocer los temas que el profesorado tiene que tratar con el alumnado para poder dar un apoyo efectivo de documentación y de actividades paralelas (foros, exposiciones...) y debe saber reflejar desde la biblioteca los acontecimientos que van teniendo lugar a lo largo del curso escolar (fiestas populares, celebraciones...). Este rol que debe ejercer el bibliotecario o bibliotecaria escolar no está exento de dificultades, puesto que demasiado a menudo el trabajo de los centros está excesivamente atomizado. Sin embargo, la práctica demuestra que la biblioteca funciona frecuentemente como nexo de unión e intercambio dentro de las escuelas.
- **Aprender a aprender.** Esta premisa es seguramente, ahora más que nunca, la clave de una buena educación, ya que cada vez hay menos certezas sobre los conocimientos que hay que impartir. Ante esta situación, el aprendizaje del acceso y el tratamiento de la información pasan a ser imprescindibles. La biblioteca escolar se erige, por tanto, en el instrumento que de forma más clara garantiza el ejercicio continuado de esta metodología.

LAS CARACTERÍSTICAS BÁSICAS DEL PLAN

Antes de desarrollar las características básicas del Plan, resumamos sucintamente cuáles son:

- **La cobertura del Plan.** El Plan actualmente da cobertura a guarderías infantiles (4), escuelas de educación especial (3), escuelas de adultos (1), escuelas de primaria (39) y escuelas de secundaria (14); así pues, a 61 centros en total.
- **Protocolo de intervención.** Se ha establecido un protocolo de intervención con el fin de sistematizar el conjunto de acciones a llevar a cabo en cada centro.
- **Dotación de material.** Se ha dotado a todos los centros del equipo informático y el software necesarios.
- **Apoyo directo a los centros para la implementación del Plan.** Se ha materializado un apoyo directo y constante a los centros a través de un equipo itinerante y de la **Biblioteca Artur Martorell**, especializada en educación y bibliotecas escolares. Este apoyo se complementa con una página web que actúa como banco de recursos de referencia para la red de bibliotecas escolares de Barcelona: www.bcn.cat/educacio/arturmartorell.
- **Formación a los bibliotecarios y bibliotecarias escolares.** Se ha puesto al alcance de las personas responsables de la biblioteca escolar diferentes tipos de formación que cubren las necesidades para la puesta a punto y dinamización del servicio: una formación básica (individualizada, encuentro de buenas prácticas) y otra complementaria y voluntaria (oferta de actividades de la **Biblioteca Artur Martorell**, formación a través de los centros de recursos pedagógicos (CRP), cursos Rosa Sensat, etc.).
- **Impulso del Plan de Lectura de Centro.** Se ha impulsado la elaboración de planes de lectura de centro, a través de la sistematización y estructuración de las actividades en torno a tres ejes (gusto por la lectura, búsqueda y tratamiento de información, formación de usuarios) del conjunto de actividades y programas de dinamización que las escuelas llevan a cabo.

El protocolo de intervención

El **Plan de Bibliotecas Escolares** ha establecido una serie de protocolos de intervención que han servido para homogeneizar las actuaciones a llevar a cabo y, de este modo, poder asegurar un tratamiento igualitario y unitario entre todos los centros. Sin embargo, hay que decir que el Plan se plantea desde una aproximación adaptada a las necesidades de cada centro. Pese a la aplicación de protocolos para desarrollar el proyecto de la biblioteca en cada escuela, prevalece la flexibilidad para adaptarse a las particularidades de cada caso.

El Plan se ha ido desplegando además tomando como punto de partida el compromiso que los equipos directivos de los centros deben expresar con respecto al proyecto. No se trata, por tanto, de un Plan que se aplica «desde arriba» y a todos los centros, sino que son los propios centros los que, mediante sus equipos directivos, se muestran interesados en participar en él.

Así, se ha demostrado que en aquellos casos en los que la implicación de los equipos directivos ha sido manifiesta (a través de la creación y participación en las comisiones de biblioteca, del seguimiento del proyecto, de la inversión, de la dotación de personal, etc.), los cambios relacionados la biblioteca y su papel dentro del funcionamiento del centro educativo han sido importantes.

Una vez que el centro escolar ha adquirido el compromiso, el Plan se despliega en dos fases.

Fase 1. Previa

- Se realiza el diagnóstico de la situación que presenta cada biblioteca (desde el punto de vista de las infraestructuras, los fondos, la gestión...). Se redacta un informe que recoge las intervenciones que hay que hacer para la puesta a punto de la biblioteca.
- Los propios centros se ponen en contacto con las instancias correspondientes con el fin de llevar a cabo las mejoras infraestructurales necesarias en el espacio que ha de ocupar la biblioteca.
- Se dota a los centros del equipo informático y el software necesarios.

Fase 2. Desarrollo

- Antes de comenzar el curso escolar se establece un plan de trabajo, en el que se contemplan las mejoras que hay que introducir en los diversos ámbitos. A continuación, el equipo directivo y la persona responsable de la biblioteca escogen las propuestas de mejora que se ven con capacidad de asumir y firman el plan de trabajo como compromiso.
- Durante el curso, se siguen las actuaciones establecidas en el plan de trabajo.
- A fin de curso se efectúa un balance cuantitativo (número de documentos capturados, número de documentos catalogados, etc.) y cualitativo (revisión de la consecución de las mejoras).
- A partir de los resultados del balance se vuelve a plantear un nuevo plan de trabajo para el curso siguiente.

La dotación de recursos materiales

INFRAESTRUCTURAS Y MOBILIARIO

La primera intervención que se realiza en los centros es la adecuación del espacio en el que se sitúa la biblioteca y la dotación del mobiliario básico (mesas, sillas, estanterías) y específico (paneles, expositores, carros, etc.). El espacio debe ser todo lo adaptable que sea posible a las necesidades de los niños según su edad y a los múltiples usos que se puedan dar en la biblioteca. Según la normativa IFLA, es conveniente disponer de mobiliario específico para una biblioteca y diferenciar (y dotar de mobiliario adecuado) las diversas zonas según el uso al que estén destinadas (zona de estudio e investigación, zona de lectura informal, zona formativa, zona de trabajo y proyectos en grupo, zona administrativa) 1.

En esta fase son los centros quienes tienen que ponerse en contacto con las instancias pertinentes (Consortio de Educación, Servicio de Construcciones Escolares) con el fin de planificar las intervenciones que deben realizarse.

EQUIPO INFORMÁTICO

El **Plan de Bibliotecas Escolares** ha dotado a los centros de titularidad municipal del equipo informático siguiente:

- Ordenador (PC)
- Impresora de código de barras
- Lector óptico

El resto del equipo lo aporta cada centro, con una dotación inicial que se va ampliando y renovando cada curso.

PROGRAMA INFORMÁTICO

El **Plan de Bibliotecas Escolares de Barcelona** ha optado por trabajar a través del programa Absysedu, desarrollado por la empresa Baratz, que cumple con todos los estándares bibliotecarios y permite la migración, llegado el caso, a cualquier otro programa de software. A partir de la tecnología Internet es posible acceder al aplicativo desde cualquier punto de la red. El sistema se ha diseñado instalando el software en un servidor del Instituto Municipal de Informática (IMI); de este modo se garantiza un acceso seguro a los datos.

Absysedu es una aplicación específicamente diseñada para funcionar en un entorno web y su objetivo fundamental es facilitar la gestión de redes documentales educativas. Utiliza las nuevas tecnologías de la información (XML, Internet, etc.) y, además de las funciones de un programa de gestión de biblioteca, incorpora utilidades específicas para la comunicación entre centros y la coordinación de recursos. Asimismo, permite parametrizar una política de servicios específica para cada tipo de centro.

Actualmente el catálogo colectivo tiene 155.000 registros bibliográficos.

El apoyo a los centros

EL EQUIPO ITINERANTE

El despliegue del **Plan de Bibliotecas Escolares de Barcelona** se ha garantizado, en gran medida, gracias a la labor llevada a cabo por el equipo itinerante. Se trata de un equipo de personas que se dedica a formar y asesorar, de modo presencial en cada centro, a los responsables de las bibliotecas, con una periodicidad semanal, quincenal o mensual (según el grado de desarrollo del proyecto en cada escuela).

A la vez, el equipo itinerante lleva a cabo, básicamente, dos tareas:

- Se encarga de dotar a las escuelas de herramientas y de métodos de trabajo especializados (sobre todo en lo referente a la catalogación), que los responsables de las bibliotecas escolares habitualmente desconocen. Con este tipo de intervención se resuelve la preocupación de la mayoría de los centros ante la falta de criterios sobre cómo abordar la vertiente más técnica de la gestión de bibliotecas. Se trata, por tanto, de un apoyo directo, personalizado y constante, que va respondiendo a las necesidades que surgen. Este tipo de apoyo se ha mostrado clave, sobre todo en la fase de puesta a punto de la biblioteca.
- Se encarga de asesorar a los centros sobre la elaboración del **Plan de Lectura**. Se sistematizan el conjunto de actividades que ya se llevan a cabo en los centros en torno al fomento de la lectura y el aprendizaje en el tratamiento de la información y se dan referencias para incorporar actividades nuevas.

En función de las demandas de los centros, a partir del momento en que el proyecto de la biblioteca ya se ha consolidado, el seguimiento y el acompañamiento se materializan a través de dos vías complementarias:

- La **Biblioteca Artur Martorell (BAM)** sigue estando al servicio de las bibliotecas escolares para dar respuesta a cualquier tipo de duda y/o problema que surja durante la gestión cotidiana.
- El equipo itinerante sigue asistiendo a algunos centros de forma presencial con el fin de realizar un seguimiento más directo.

El equipo itinerante está formado actualmente por tres personas especialmente formadas para desarrollar esta labor, que responden a un perfil mixto (docentes y profesionales de la biblioteconomía y la documentación), lo que conlleva disponer de una complementariedad de saberes para abordar las necesidades de los centros tanto desde un punto de vista pedagógico como del dominio de la técnica de la biblioteconomía.

Periódicamente, el equipo itinerante se reúne a fin de poner en común criterios de actuación, compartir información, generar buenas prácticas, etc. Se ha demostrado que esta reunión de coordinación es importante para trabajar la cohesión del propio equipo itinerante.

EL PAPEL DE LA BAM

La **BAM** y las **Bibliotecas Escolares** forman un catálogo colectivo que actualmente tiene 155.000 registros consultables a través de Internet en la dirección www.bcn.cat/educacio/arturmartorell.

La **BAM** realiza el control de calidad: vela por la eliminación de registros y encabezamientos duplicados y establece las pautas de catalogación.

La catalogación cooperativa permite la captura de registros de la **BAM** o de las otras bibliotecas escolares de la red.

Los beneficios del catálogo colectivo son:

- Ahorro de los recursos humanos y tecnológicos.
- Préstamo interbibliotecario.
- Dar sentido de pertenencia al concepto de red.

Aparte de todas estas funciones, la **BAM** también desempeña un papel importante a través de los préstamos que realiza a los centros escolares con el fin de que puedan ampliar sus fondos y a la vez optimizarlos.

Uno de los valores añadidos de la **BAM** como nódulo central de la red de bibliotecas escolares es precisamente su especialización en torno a la educación y las bibliotecas escolares. Este hecho la sitúa en una posición privilegiada para convertirse en el referente en este ámbito.

La formación de los bibliotecarios y bibliotecarias escolares

Siguiendo la política de aproximación micro a cada realidad, el **Plan de Bibliotecas Escolares** analiza con detenimiento las necesidades de cada escuela en lo que a personal se refiere. Se estudian cuáles son los perfiles que hay en cada centro susceptibles de convertirse en los responsables de la biblioteca escolar y en algunos casos se opta por designar a un miembro del equipo docente de la escuela, de modo que son los propios centros los que asumen el coste de la gestión interna de la biblioteca y la atención a los usuarios y destinan a ello horas de dedicación.

Así pues, la mayoría de las veces la tarea del bibliotecario o bibliotecaria escolar es desarrollada por un miembro del equipo docente del centro que se prepara para asumir sus nuevas responsabilidades. Por ello, hay que realizar una importante labor de formación, que el **Plan de Bibliotecas Escolares de Barcelona** ha estructurado de la manera siguiente: una formación básica (y obligatoria) y una formación complementaria (y voluntaria).

FORMACIÓN BÁSICA

- **Formación individualizada.** Es la que lleva a cabo el equipo itinerante en cada centro. Esta formación incide en la organización del espacio, el manejo y uso del programa Absysedu, la elaboración del **Plan de Lectura de Centro** y el despliegue del conjunto de actuaciones incluidas en el plan de trabajo asumido al inicio de cada curso escolar.
- **Encuentros de buenas prácticas.** Se trata de encuentros organizados y conducidos por el **Plan de Bibliotecas Escolares** en que se dan cita los bibliotecarios escolares de los centros pertenecientes al Plan. Se han llevado a cabo uno cada trimestre para el colectivo de primaria y otro para el de secundaria. Dichos encuentros tienen como objetivo presentar buenas prácticas (sobre el funcionamiento y la dinamización de las bibliotecas, el fomento de la lectura, etc.) ya probadas en cada uno de los centros y, a partir de las presentaciones, debatir y compartir experiencias, sugerir nuevas iniciativas, etc.
A partir del curso 2009-2010 esta tarea es asumida por los servicios educativos del Consorcio de Educación.

FORMACIÓN COMPLEMENTARIA

- **Oferta de actividades de la BAM.** La **Biblioteca Artur Martorell** ofrece a lo largo del año un conjunto de actividades (charlas, conferencias, conversaciones con autores, etc.) que tratan sobre el fomento de la lectura y la didáctica de géneros literarios y, en general, reflexionan sobre la labor de aprender a aprender. Se realiza una cada trimestre.
- **Oferta de los CRP.** Los servicios educativos del Consorcio de Educación de Barcelona ofrecen al profesorado de la ciudad una serie de actividades formativas para la mejora de sus competencias en la organización de la biblioteca y la dinamización de la lectura. Consúltese la web www.edubcn.cat.
- **Oferta de cursos de Rosa Sensat.** La **Associació de Mestres Rosa Sensat** ofrece, dentro de sus cursos de verano, propuestas en torno a la biblioteca escolar, el aprendizaje a la hora de utilizar la información o el fomento de la lectura. Consúltese la web www.rosasensat.org.

Impulso del Plan de Lectura de Centro

El **Plan de Bibliotecas Escolares de Barcelona** incide, a través del **Plan de Lectura de Centro**, en la ordenación y la sistematización del conjunto de actividades de dinamización que las bibliotecas escolares llevan a cabo.

El Plan interviene en las guarderías infantiles a través del fomento de la lectura y la dinamización de las bibliotecas, que en este caso son bibliotecas en el aula. No se realiza, por tanto, el mismo tipo de trabajo que con el resto de centros, sino que a partir de la elaboración de lo que se ha denominado **Plan de Fomento de la Lectura 0 – 3 años** se incide, básicamente, en promover el hábito de la lectura tanto desde casa como desde la escuela, con el objetivo de convertirla en una herramienta para el disfrute y el aprendizaje.

Así pues, desde la **Biblioteca Artur Martorell** se impulsan tres programas dirigidos a las guarderías infantiles:

- **Renovación de las bibliotecas escolares.** Se trata de renovar o poner en marcha las bibliotecas escolares mediante el asesoramiento sobre el fondo que deberían tener para cubrir las necesidades del profesorado, los niños y las familias. Se dan criterios de organización de la biblioteca y pautas para la informatización del fondo. En el año 2009 se han organizado e informatizado cuatro escuelas.
- **Programa «Las maletas viajeras».** A través de este programa se cede a las escuelas una maleta que contiene libros tanto para los niños como para las familias para trabajar el hábito de la lectura en la escuela y desde casa. Según los requerimientos de las escuelas, también se preparan «**maletas temáticas**», que sirven para reforzar los ámbitos de interés que se están trabajando.
- **Encuentros y conferencias.** Se realizan encuentros y conferencias en las guarderías infantiles dirigidos a las familias y al profesorado en los que se argumentan los beneficios de la lectura y se dan pautas para fomentar este hábito.

Si la intervención para dinamizar la lectura en el caso de las guarderías infantiles se lleva a cabo desde la **BAM**, en el caso de los centros de educación infantil y primaria y de los de secundaria se realiza a través de la tarea que despliega el equipo itinerante. El equipo itinerante asesora a cada escuela para elaborar su propio **Plan de Lectura de Centro**. Este plan ha de convertirse en la guía del conjunto de actividades que se impulsarán desde la biblioteca, a partir de tres ejes:

- El gusto por la lectura
- La búsqueda y el tratamiento de la información
- La formación de usuarios de la biblioteca

La filosofía de los planes de lectura de centro es la de poner en valor todas aquellas actividades que los centros ya están llevando a cabo. Gracias al hecho de estructurarlas y sistematizarlas, es posible detectar ciertos huecos que pueden ser cubiertos con actividades nuevas. De este modo, las escuelas tienden a ampliar el abanico de actividades, probando diferentes estrategias para promover la lectura y el uso de la biblioteca.

A partir del curso 2009-2010 esta labor es llevada a cabo a través de los servicios educativos del Consorcio de Educación.

Retos de futuro

DOCUMENTO DE LA COMISIÓN DE LECTURA PÚBLICA

Durante el curso 2008-2009 la **Subcomisión de Educación de la Comisión de Lectura Pública** ha elaborado el documento Acciones de mejora para la colaboración entre biblioteca pública y biblioteca escolar en la ciudad de Barcelona. En él han participado el Consorcio de Educación, las bibliotecas públicas de la ciudad y la **Biblioteca Artur Martorell** del IMEB y la Facultad de Biblioteconomía. El documento lleva adjunto un resumen en el que se definen las funciones de la **Biblioteca Artur Martorell**, de los Centros de Recursos Pedagógicos (CRP) y de las bibliotecas de Barcelona en relación con las bibliotecas escolares en los aspectos de fondo, de formación de usuarios y de actividades.

Sin duda, se trata de un documento que puede resultar de gran ayuda para la nueva etapa que emprende el Instituto de Educación en la extensión progresiva del modelo de apoyo a las bibliotecas de las escuelas públicas de nuestra ciudad.

MODELO Y FUNCIONES DE CADA AGENTE IMPLICADO

Biblioteca Artur Martorell (BAM)

- Asesorar a los centros educativos sobre el funcionamiento de las bibliotecas escolares, tanto en cuanto al desarrollo como técnicamente, siguiendo el modelo empleado hasta ahora en las escuelas municipales y que se extenderá de manera progresiva a partir del curso 2009-2010 al resto de escuelas de la ciudad.
- Establecer políticas de difusión de los fondos, de elaboración de lotes itinerantes y de préstamo y de bibliografías, así como de donativos dirigidos a los centros educativos.
- Realizar acciones abiertas a toda la comunidad educativa de difusión de la literatura infantil y juvenil y otras específicas para el profesorado.
- Hacer visible la función de la **Biblioteca Artur Martorell** como biblioteca especializada con una carta propia de servicios destinada al sector educativo.

Centro de Recursos Pedagógicos (CRP)

- Ser motor e impulsor de las actuaciones de colaboración a escala territorial liderando la coordinación entre las bibliotecas públicas y las bibliotecas escolares de un mismo territorio.
- Desarrollarse como agente clave para la comunicación entre las bibliotecas públicas y las bibliotecas escolares, ya que su función, contemplada en sus propios objetivos, es favorecer la comunicación y actuar como puente.
- Elaborar en cada curso escolar un directorio de las personas responsables de las bibliotecas escolares de los centros educativos de la zona con el fin de disponer de una herramienta de comunicación que permitan la transmisión de la información directamente al centro tanto por parte del CRP como por parte de las bibliotecas públicas de aquel territorio.
- Determinar dentro de cada zona cuál es la biblioteca pública de referencia para cada escuela con la finalidad de que toda biblioteca escolar pueda contar con una biblioteca pública de referencia y un canal estable de comunicación.
- Utilizar el seminario de biblioteca escolar del **Plan de Formación de Zona** de que dispone cada CRP como herramienta básica de comunicación entre los CRP y las bibliotecas escolares.
- Establecer de cara al futuro la articulación del fondo en un contexto documental más amplio.

Bibliotecas de Barcelona (BB)

- Establecer políticas de difusión del fondo, de elaboración de lotes itinerantes y de préstamos de lotes de clubs de lectura, así como de donativos dirigidos a los centros educativos, especialmente en lo referente a los fondos de literatura infantil y juvenil.
- Establecer políticas de incorporación de fondo local procedente de los centros educativos.

- Establecer un protocolo para las visitas escolares que determine los contenidos de la formación de usuarios. Facilitar el uso de la biblioteca para la realización de propuestas didácticas o trabajos de investigación y ampliar el número de actividades dirigidas a la comunidad educativa.
- Actuar en estos ámbitos en colaboración con los servicios educativos de cada zona, trabajando conjuntamente en el diseño y la implementación de protocolos y proyectos y haciendo que actúen de nexo de unión con los respectivos centros educativos. Dotar esta colaboración de presupuestos específicos y, en su caso, de calendarios de trabajo prefijados en los respectivos planes de actuación.
- Hacer del **Servicio de Documentación de Literatura Infantil y Juvenil** un centro de referencia en lo referente a la labor de difusión de la lectura a partir de servicios de acompañamiento, asesoramiento y formación en literatura infantil y juvenil también para la comunidad educativa.
- Redactar una carta de servicios dirigida a la comunidad educativa con el fin de que todas las bibliotecas públicas de la ciudad garanticen un mínimo estable de servicios y actividades.

Ámbito 1: El fondo

Acción 1	BAM	CRP	BB
• Proveer a las bibliotecas escolares de asesoramiento técnico en la gestión de su fondo.	•		•
Acción 2			
• Actuar como nexo de unión y canal transmisor de información entre la biblioteca escolar y la biblioteca pública para poder ofrecer donaciones o duplicados a los centros educativos de forma sistematizada en un distrito.		•	
• Elaborar listas de documentos que se dan de baja o están duplicados en los fondos propios de las bibliotecas públicas u otras instituciones.	•		•
Acción 3			
• Elaborar bibliografías y guías de lectura dirigidas a la biblioteca escolar.	•		•
• Compartir la información relativa a bibliografías y guías de lectura que elabora cada institución vinculándola a un protocolo de coordinación.	•	•	•
• Recoger y difundir toda la información bibliográfica selectiva y vincularla a las demandas y necesidades.	•		
Acción 4			
• Crear lotes de préstamo y gestionar su uso.	•		•
• Recoger y difundir toda la información de lotes de préstamo itinerantes que se van confeccionando y vincularla a las demandas y necesidades de los centros.		•	
Acción 5			
• Realizar la selección de los trabajos de investigación del alumnado y entregar un ejemplar a las bibliotecas públicas del distrito.		•	
• Fomentar el intercambio de los fondos locales entre las bibliotecas escolares y las bibliotecas públicas.	•	•	•
Acción 6			
• Considerar como referente el catálogo de la Biblioteca Artur Martorell tanto del fondo educativo como del de la literatura infantil y juvenil.	•	•	•
• Difundir el fondo pedagógico de las mediatecas de los CRP.	•		
• Hacer accesibles los catálogos de las diversas instituciones desde la página web de cada una de ellas para facilitar la consulta recíproca del fondo.	•	•	•
Acción 7			
• Potenciar la vía digital como canal para la difusión de información que facilite la comunicación entre las instituciones implicadas.	•	•	•

Ámbito 2: Formación de usuarios

Acción 8	BAM	CRP	BB
• Fomentar las visitas escolares a la biblioteca pública contemplando el trabajo conjunto con el profesorado implicado.		•	•
• Determinar los contenidos y el número de actividades de formación de usuarios de las bibliotecas públicas.		•	•
• Revisar los materiales de formación de usuarios que se utilizan en las bibliotecas de Barcelona y desarrollar unos materiales educativos nuevos.		•	•
Acción 9			
• Facilitar a las escuelas vinculadas por zona el uso de los espacios de la biblioteca pública para la realización de propuestas didácticas o trabajos de investigación que requieran el uso de materiales específicos no disponibles en los centros escolares.		•	•
• Organizar conjuntamente entre la biblioteca pública, la biblioteca escolar y el CRP muestras y presentaciones de trabajos realizados por los alumnos de los centros educativos de una misma zona.		•	•
• Elaborar protocolos y materiales conjuntos de formación en el uso de la información entre la biblioteca pública y la biblioteca escolar.	•	•	•

Ámbito 3: Actividades

Acción 10	BAM	CRP	BB
• Realizar la dinamización educativa y la formación de profesorado en el uso de la biblioteca escolar como herramienta educativa al servicio del despliegue curricular y la promoción de la lectura.		•	
• Intervenir en los centros con una función de asesoramiento para el desarrollo de las bibliotecas escolares.	•	•	
Acción 11			
• Recoger y difundir toda la información sobre las propuestas de actividades que llevan a cabo las Bibliotecas de Barcelona, la Biblioteca Artur Martorell y los CRP para poder realizar su difusión en las escuelas de una misma zona.		•	
• Impulsar la realización de actividades de difusión de la lectura dirigida a la comunidad educativa de Barcelona.	•	•	•

Todas estas propuestas de mejora las irán desarrollando de forma progresiva los diferentes agentes implicados.

IMPLEMENTACIÓN DEL PLAN EN LAS ESCUELAS PÚBLICAS DE BARCELONA DE TITULARIDAD DEL DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN

El **Proyecto de Bibliotecas Escolares**, que se basa en los valores de flexibilidad, autonomía, compromiso y sostenibilidad, ha demostrado ser una herramienta eficaz de mejora de las bibliotecas escolares. Esta es la razón por la que el Instituto de Educación y el Consorcio de Educación han establecido un «Acuerdo de colaboración para ofrecer asesoramiento y apoyo técnico a las bibliotecas escolares de los centros educativos de Barcelona de titularidad del Departamento de Educación».

Escoles Bressol
Forestier
Mont Tàber
Puigmal
Quatre Torres

Escuelas de Primaria

Arc Iris
Bàrkeno
Casas
Escola del Bosc
Escola del Mar
Els Pins
Ignasi Iglesias
Parc del Guinardó
Patronat Domènech
Pau Vila
Reina Violant
Tres Pins
Turó Blau
Baixeras
Barrufet
Carles I
Drassanes
El Sagrer
Jaume I
Mare Nostrum
Mercè Rodoreda
Octavio Paz
Pau Casals
Pompeu Fabra
Rosa dels Vents
Sant Joan de Ribera
Sant Pere Nolasc
Seat
Costa i Llobera
Josep M. Segarra
Escola Pràctiques 2
Coves d'en Cimany
La Muntanyeta
Miquel Bleach
Pere IV
Rius i Taulet
Jacint Verdaguer
Poeta Foix
Jovellanos

**Biblioteca
Artur Martorell**
Equipo BAM
Equipo de soporte

**Institutos de Secundaria
y Ciclos Formativos**
Bosc de Montjuïc
EMAV Escola de Mitjans Audiovisuals
Ferran Tallada
Lluïsa Cura
La Massana
Mundet
Narcís Monturiol
Rubió i Tudurí
Serrat i Bonastre
Zafra
Barcelona Congrès
Príncep de Viana
Joan Fuster
Ernest Lluch

**Escuelas de
Educación Especial**
La Ginesta
Pont del Dragó
Vil·la Joana

Escuela de Adultos
Layret

Biblioteca de l'Escola Massana

Barcelona School Libraries Plan.

The model promoted by Barcelona City Council

61	Background
63	The Plan's defining features
67	The intervention protocol
69	Material resources
71	School support
75	Training school librarians
77	Promoting the School Reading Plan
79	Future challenges

I have pleasure in presenting this publication which provides a summary of the **School Libraries Action Plan** implemented by Barcelona Council since 2001 following a diagnosis of the city's school libraries.

For nearly ten years extremely careful work has been done, first in the municipal schools and then, since September 2009, through a collaboration agreement with the Education Consortium, the municipal intervention model has been gradually introduced in all the city's state-run schools.

Today the school library is still an essential tool for improving education. Its main function is to provide pupils and teachers with help in finding information through any medium: the internet, books or documents. It is crucial to understand that, in order to learn, it is above all necessary to be able to handle different sources of information. Now, more than ever, libraries are vital for making our educational system better.

Nor should we forget the library's function as a space for individual reading. It is obvious that it helps to compensate for inequalities. Every pupil must be able to find in it what he or she is interested in. The paths to becoming a good reader are extremely diverse, but it is quite certain that having well-chosen and well-organised books available facilitates and motivates an interest in reading.

The school library is also a resource for families. Each school establishes its own arrangements, but they all furnish channels of communication and exchange that enrich the reading experience. Reading is, above all, an individual activity, but it also makes people want to share what they have read with others. It is a powerful way of building a community, of improving social cohesion.

Barcelona has a system of neighbourhood and district libraries that is the pride of our city. We want the libraries of all the schools to become exemplary too.

Montserrat Ballarin Councillor for Education

Background

The **School Libraries Plan** is the result of a commission given to the Education Institute by the **First Public Reading Committee** in June 1999.

It became clear to the **Public Reading Committee** that school libraries were the Cinderellas of the reading system and that no up-to-date information was available on their current situation.

In light of this, the following actions were taken:

- Two studies were commissioned, one on the libraries in the city's secondary schools –which was conducted by the Faculty of Library Science and Documentation– and the other on the libraries in the primary schools in the districts of Sants-Montjuïc and Sant Andreu –which was conducted by the Teaching Resources Centre (CRP) in each of these districts. No significant differences were found between the primary schools and the secondary schools.

The conclusions of the two studies were:

- No differences were found between the school libraries in one district and the other, but there were considerable differences among the schools in each district.
- The schools do not see the library as a necessity nor do they place it high among their priorities.
- The parents' associations take on a large part of the work of running the libraries.
- Technological innovations have passed the libraries by.
- Teachers do not devote enough, or any, time to the library.
- The libraries have few materials, and those they have are often inappropriate.

The **School Libraries Plan** was drawn up on the basis of the information gleaned from these studies.

The Plan's defining features

THE PLAN'S MISSION

The mission of **Barcelona School Libraries Plan** was to extend the school library service to all the Council schools i a partir de l'acord de col·laboració de setembre del 2009 entre l'IMEB i el Consorci d'Educació expandir-ho de forma progressiva als centres públics de la ciutat. by setting up a school library network for sharing resources and knowledge.

THE SCHOOL LIBRARY MODEL THAT HAS BEEN PROMOTED

The **School Libraries Plan** is based on the definition of a school library in the IFLA/UNESCO (International Federation of Library Associations and Institutions) School Library Manifesto:

«The school library provides information and ideas that are fundamental to functioning successfully in today's information and knowledge-based society. The school library equips students with life-long learning skills and develops the imagination, enabling them to live as responsible citizens.»

On the basis of this definition, stress was laid on the following aspects:

- **A School Library that...** is understood as a resource centre providing access to all types of information in every type of medium (books, newspapers and magazines, maps, DVDs, CD-ROMs, virtual and non-print resources). The school library is therefore at one and the same time a book library, a media library and a newspaper library.
- **A School Library that...** has a clear pedagogical vocation and encourages innovative learning practices: a library that helps students break the routine of working only in the classroom, fosters teamwork and facilitates cross-cutting co-operation dynamics within schools and between schools and the agents in the local area.
- **A School Library that...** provides a space which can be used for doing a range of different activities: reading, looking things up, meeting, communicating, etc.
- **A School Library that...** is regarded as a useful resource by both pupils and teachers. A resource that is also there to serve the pupils' families and the rest of the educational community.

However, over and above the definition of what a library ought to be, the model promoted by the **School Libraries Plan** is based on the conviction that the school library is an essential tool for consolidating work around a number of educational values:

- **Equal opportunities.** A school in which there is a suitable library gives all the pupils (and their families) access to all manner of information and, therefore, to a diverse culture. The teachers at schools whose students come from disadvantaged backgrounds recognise that having a library is an indispensable aid in ensuring equal opportunity of access to information.
- **Autonomy.** Both the pupils and the teachers have free access to the library catalogue via the internet and each of them, depending on their interests, can make searches for the documents they need. This learning, based on the exercise of autonomy, can be easily applied in using any other library.
- **Enjoyment.** The library helps pupils enjoy learning in a broad sense: learning to read and write, which is no doubt the most important thing in the early school years. Schools with libraries have more resources with which to make this learning more attractive, as they can satisfy the demands of diverse interests. In short, the school library fulfils an essential function: the transmission of learning must have a major component of enjoyment.
- **Responsibility.** Using the library encourages responsibility, as it involves being given access to a common space with resources that have to be shared and have to serve for all the members of the community. The school library is, in this sense, a good tool for fostering everyone's responsibility for looking after common resources.
- **A critical approach.** The existence of a library provides access to diverse sources of knowl-

edge, a foundation on which a critical approach is constructed and freedom of expression is based. To the extent that the search for diverse information is promoted, through the use of different channels (books, periodical publications, the internet), the faculties of comparison and choice are activated. This cuts right across all the subjects in the curriculum and is something the library must encourage.

- **Sharing.** The project of a school library must be fully shared by the whole school, which requires that the person with the biggest responsibility for it, the librarian, work in permanent contact with its most immediate context.

For example, the librarian must be aware of the subjects the teachers plan to cover with their pupils in order to provide effective support in the form of relevant documentation and parallel activities (forums, exhibitions, etc.) and must be capable of getting the library to reflect the events taking place in the course of the school year (popular festivals, celebrations, etc.).

The school librarian's role is not exempt from difficulties, as the work done in schools is too often atomised.

Nevertheless, practice has demonstrated that a library often functions as a link and a means of exchanging information in schools.

- **Learning to learn.** This premise is surely, now more than ever, the key to a good education, as there are fewer and fewer certainties regarding the knowledge that should be taught. In view of this, learning how to access and process information becomes essential. The school library therefore becomes the instrument that most clearly ensures the continuing application of this methodology.

THE PLAN'S BASIC CHARACTERISTICS

Before describing them in greater detail, here is a brief summary of the Plan's basic features:

- **Schools covered by the Plan.** At the present time the Plan covers 4 Nursery Schools, 3 Special Education Schools, 1 Adult Education School, 39 Primary Schools and 14 Secondary Schools, making 61 in all.
- **Intervention protocol.** An intervention protocol has been established in order to systematise all the actions to be taken in each school.
- **Provision of material.** All the schools have been given the necessary IT hardware and software.
- **Direct support to schools for implementing the Plan.** Ongoing direct support has been given to the schools by a peripatetic team and the **Artur Martorell Library**, which specialises in education and school libraries. This support is supplemented by a website which acts as a reference resource bank for Barcelona's school library network. www.bcn.cat/educacio/arturmartorell
- **School librarian training.** Various types of training have been made available for the people in charge of school libraries covering the skills and information needed for fine-tuning the service and making it more dynamic: basic training (both individualised and a meeting on best practices) and complementary voluntary training (activities at the **Artur Martorell Library**, training given through the Teaching Resources Centres [CRP], courses run by the Rosa Sensat teachers' association, etc.).
- **Promotion of the School Reading Plan.** The drawing up of a reading plan in each school has been encouraged through the systematisation and structuring of the activities around three central points (a liking for reading, finding and processing information, training users) in all the activities and outreach programmes carried out by the schools.

The intervention protocol

The **School Libraries Plan** has established a number of intervention protocols that have served to homogenise the actions taken so as to ensure all the schools received the same equal treatment. It must be said, however, that the Plan's approach is adapted to the needs of each school. Although protocols are followed in implementing the library project in each school, flexibility prevails in adapting them to the particularities of each case.

The Plan has been gradually rolled out on the basis of a commitment that must be given to the project by the schools' head teachers and their management teams. It is not, therefore, a plan imposed in top-down fashion on all the schools, but rather the schools themselves that show an interest in taking part in it.

It has been demonstrated that where the management teams have been actively involved (by setting up and participating in library, monitoring, investment and staffing committees, etc.), major changes have taken place in relation to the library and its role in the functioning of the school.

Once the school has made this commitment, the Plan is rolled out in two stages.

Stage 1. Preliminary

- Establishing the diagnosis of the situation in which each library finds itself (from the point of view of infrastructures, stock, management, etc.). A report is written describing what needs to be done to bring the library up to scratch.
- The schools themselves get in touch with the appropriate agencies for the necessary infrastructural improvements to be made to the space to be occupied by the library.
- The schools are supplied with the IT hardware and software they need.

Stage 2. Implementation

- A **Work Plan** is drawn up before the start of the school year outlining the improvements that need to be made in the different areas. Following this, the management team and the person in charge of the library select the improvement proposals they feel capable of taking on board and sign the **Work Plan** by way of a commitment.
- During the school year the actions provided for in the Plan are carried out.
- At the end of the school year, a quantitative balance sheet (number of documents captured, number of documents catalogued, etc.) and a qualitative balance sheet (review of the extent to which improvements have actually been made) are drawn up.
- A new **Work Plan** is prepared for the next school year on the basis of the results of the previous one as assessed in the balance sheets.

Material resources

INFRASTRUCTURE AND FURNITURE

The first thing done in the schools is to ensure that the space where the library is situated and the basic furniture (tables, chairs, shelves) and specific furniture (panels, displays, trolleys, etc.) are suitable, and that as far as possible everything can be adapted to the needs of the children according to their ages and the different purposes for which the library may be used. According to the IFLA guidelines, it is best to have specific library furniture and differentiate (and provide appropriate furniture for) the different areas depending on the purposes for which they are to be used (study and research area, informal reading area, training area, groupwork area, administration area 1).

At this stage it is the schools that have to get in touch with the relevant bodies (Education Consortium, School Constructions Service) to plan what needs to be done in them.

COMPUTER HARDWARE

The **School Libraries Plan** has supplied the Council's schools with the following computer hardware:

- PC
- Bar code printer
- Optical reader

The rest of the equipment is provided by each school, with an initial set that is expanded and renewed every year.

SOFTWARE

The **Barcelona School Libraries Plan** employs the Absys Edu Program, developed by Baratz, which meets all the library standards and allows migration to any other software, if appropriate. The program can be accessed via the internet from any point in the network. The system has been designed with the software installed in a server at the Municipal IT Institute (IMI), thereby ensuring safe access to the data.

Absys Edu is an application designed specifically to function in a website environment. Its basic purpose is to manage educational documentary networks. It uses the new information technologies (XML, the internet, etc.) and, in addition to its functions as a library management program, incorporates specific utilities for communication between schools and the co-ordination of resources. It also makes it possible to parameterise a specific services policy for each type of school.

At the present time the collective catalogue contains 155,000 bibliographic records.

School support

THE PERIPATETIC TEAM

The **School Libraries Plan** has been carried out, to a large extent, thanks to the work done by the peripatetic team. Depending on the stage implementation of the Plan has reached in each particular school, this team goes once a week, once a fortnight or once a month to each school to provide on-the-spot training and advice for the people responsible for the libraries.

The peripatetic team basically performs two functions at the same time:

- It gives the schools tools and specialised working methods (particularly in relation to cataloguing) with which the people in charge of school libraries are not usually familiar. This type of assistance meets the concerns of most schools regarding the lack of knowledge of the technical side of managing a library. The team therefore provides direct, personalised, ongoing support that deals with needs as they arise. This kind of support has proved to be a key factor, especially during the stage of bringing the library up to scratch.
- It advises the schools on preparing the reading plan. All the activities already carried out at the schools to do with the promotion of reading and learning how to process information are systematised, and references are given to allow for the inclusion of new ones.

Depending on the schools' requirements, once the library project has been consolidated, follow-up support is supplied through two complementary channels:

- The **Artur Martorell Library (BAM)** remains available to the school libraries to deal with any queries or problems that may arise during the day-to-day running of the library.
- The peripatetic team continues to visit some of the schools to offer more direct follow-up.

At the present time the peripatetic team comprises three people who have been specially trained for this job. They have a mixed profile (teachers and library and documentation professionals), which means they possess complementary knowledge and skills enabling them to address the schools' needs from a pedagogical point of view and also from the standpoint of mastery of library technique.

The peripatetic team meet periodically to exchange views on the criteria they use in their work, share information, generate good practices, etc. This co-ordinating meeting has proved to be important in maintaining and improving the team's cohesion.

THE ROLE OF THE BAM

The **Artur Martorell Library** and the **School Libraries** possess a collective catalogue currently comprising 155,000 records that can be consulted via the internet at: www.bcn.cat/educacio/arturmartorell.

The **Artur Martorell Library** controls the quality of the catalogue, eliminating duplicate records and headings, and establishing cataloguing guidelines.

Co-operative cataloguing means that records can be captured from the **Artur Martorell Library** or the other **School Libraries** in the network.

The benefits of the collective catalogue are:

- Saving of human and technical resources.
- Interlibrary loans.
- Gives users a sense of belonging to the network.

Apart from all these functions, the **BAM** also plays a major role through the loans it makes to the schools so they can expand and optimise the collections.

One of the added values of the **Artur Martorell Library** as the hub of the school libraries network is precisely the fact that it specialises in education and school libraries. This puts it in an excellent position to become the reference point in this area.

Biblioteca de l'Escola Arc Iris

Training school librarians

In pursuit of its policy of close contact with the actual situation in each school, the **School Libraries Plan** carefully examines each school's staff requirements. It studies the profiles of the staff in each school capable of taking charge of the library. In some cases, therefore, a member of the school's teaching staff has been appointed, with the school itself bearing the cost, including the time spent on the internal management of the library and attending to users.

For the most part, therefore, the school library is run by a member of the school's teaching staff who receives training in preparation for taking on their new responsibilities. That is why the **Barcelona School Libraries Plan** has structured its important training work as follows: basic (compulsory) training and supplementary (voluntary) training.

BASIC TRAINING

- **Individualised training.** This is provided by the peripatetic team on their visits to each school. This training focuses on organising the space, handling and using the Absys Edu program, producing the school's reading plan and carrying out all the actions in the working plan accepted at the beginning of the academic year.
- **Good practices meetings.** These are meetings convened and led by the **School Libraries Plan** for all the librarians in the schools belonging to the Plan. One such meeting has been held each term for primary school librarians and another for secondary school librarians. The aim of these meetings is for presentations to be made of the good practices (to do with running and promoting use of the libraries, encouraging reading, etc.) tried out in each of the schools and to go on from there to share and discuss experiences, suggest new initiatives, etc. In school year 2009-2010 this task was taken over by the educational services of the Education Consortium.

SUPPLEMENTARY TRAINING

- **Provided by the BAM.** Throughout the school year the **Artur Martorell Library** arranges various activities (talks, lectures, conversations with authors, etc.) to do with encouraging reading, teaching literary genres and, in general, reflecting on the task of learning to learn. There is one every term.
- **Provided by the CRPs.** The Barcelona Education Consortium's educational services offer the city's teachers a number of training activities for improving their library organisation and reading promotion skills. For further information, go to www.edubcn.cat
- **Provided by Rosa Sensat.** The summer courses organised by the Rosa Sensat teachers' association include ones dealing with school libraries, learning to use information and stimulating reading. For further information, go to www.edubcn.cat

Promoting the School Reading Plan

The **Barcelona School Libraries Plan** assists in the ordering and systematisation of all the promotional activities carried out by the school libraries through the **School Reading Plan**.

The Plan intervenes in the nursery schools by fostering reading and making the libraries, which in their case are in the classrooms, more dynamic. The work done with them is not of the same kind as with the other schools. First of all, what has been called a **0 – 3 Years Reading Promotion Plan** is prepared. This is then used basically to encourage the reading habit at home and in school with the aim of turning it into a tool for deriving enjoyment and learning.

The **Artur Martorell Library** therefore carries out three programmes aimed at nursery schools:

- **Renewing the school libraries.** This consists in helping to renew, or start, school libraries by advising on the stock they ought to have to meet the needs of the teachers, children and families. Guidelines are given on how to organise the library and computerise the stock records. In 2009, four school libraries were organised and their contents computerised.
- **«The Travelling Cases» Programme.** This consists in lending schools a batch of books for both children and their families to work on developing a reading habit at school and at home. Depending on what schools require, **«thematic cases»** are also prepared to reinforce particular areas of interest they are working on.
- **Meetings and talks.** Meetings are held and talks given at nursery schools aimed at the families and the teachers explaining the benefits of reading and providing guidelines on how to encourage the reading habit.

Whereas it is the **BAM** that works with the nursery schools on encouraging reading, in the case of primary and secondary schools this work is carried out by the peripatetic team. The peripatetic team advise each school on how to draw up its own reading plan. This plan then becomes the guide for all the activities promoted by the library based on three central points:

- A liking for reading
- Finding and processing information
- Educating library users

The philosophy of the school reading plans is to turn to good advantage all the activities the schools already carry out. By structuring and systematising these activities it is possible to detect certain gaps that can be filled with new activities. In this way, schools tend to expand their range of activities by trying out different strategies for promoting reading and use of the library. Since 2009-2010 this work has been done by the Education Consortium's educational services.

Future challenges

PUBLIC READING COMMITTEE DOCUMENT

In 2008-2009 the **Public Reading Committee's** education subcommittee produced a document entitled «Actions for improving collaboration between the public library and the school library in the city of Barcelona».

This document was drawn up by the Education Consortium, the city's public libraries, the Barcelona Municipal Education Institute's **Artur Martorell Library** and the Faculty of Library Science and Documentation.

The document includes a summary defining the functions of the **Artur Martorell Library**, the Teaching Resources Centres (CRP) and Barcelona's libraries in regard to the school libraries on three points: stocks, user training and activities.

This document can certainly be very useful for the new stage embarked on by the Education Institute in gradually extending the support model to the libraries in Barcelona's state schools.

MODEL AND FUNCTIONS OF EACH AGENT INVOLVED

Artur Martorell Library (AML)

- To advise schools on how to run school libraries and manage them from the technical point of view, following the model employed so far in the municipal schools which, beginning in 2009-2010, will be gradually extended to the other schools in the city.
- To put in place policies for disseminating the stocks, and preparing travelling and loan packs, bibliographies and gifts for the schools.
- To carry out actions open to the whole educational community for disseminating children's and young people's literature, and others specifically for teachers.
- To enhance the visibility of the **Artur Martorell Library** as a specialist library with its own range of services for the educational sector.

Teaching Resources Centres (TRC)

- To be the motors driving collaboration actions in a given area by leading co-ordination between the public libraries and the school libraries in the same area.
- To act as key agents aiding communication between public libraries and school libraries, as one of their functions, which is already included in their remit, is to stimulate communication and act as a bridge facilitating this.
- To draw up a directory of the people in charge of the school libraries in the area every academic year with a view to having a communication tool enabling the teaching resource centres and the public libraries in that area to send information directly to the schools.
- To determine the reference public library for each school in the area so that every school library has a reference public library and a stable communication channel.
- To use the school library seminar in each teaching resources centre's area training plan as a basic communication tool between the centres and the school libraries.
- To structure the stock, with a view to the future, in a broader documentary context.

Barcelona Libraries (BL)

- To put in place policies for disseminating the stocks, and preparing travelling packs, reading club loans, and gifts for the schools, especially as regards the stock of children's and young people's literature.
- To put in place policies to set up a local stock coming from the schools.
- To put in place a protocol for school visits determining the contents of user training. To facilitate

the use of the library for teaching activities and research assignments, and increase the number of activities aimed at the educational community.

- To act in these domains in collaboration with each area’s educational services, working together on designing and implementing protocols and projects, and ensuring they function as a link with their respective schools. To allocate specific budgets for such collaboration and, if necessary, include pre-set working calendars in their respective action plans.
- To make the **Children’s and Young People’s Literature Documentation Service** a reference centre for spreading reading through the provision of assistance, advice and training in children’s and young people’s literature also for the educational community.
- To draw up a list of services aimed at the educational community so that all the public libraries in the city guarantee a stable minimum of services and activities.

Area 1: Stock

Action	AML	TRC	BL
Action 1			
• Provide the school libraries with technical advice on managing their stock.	•		•
Action 2			
• Act as a link and information transmission channel between the school library and the public library so as to be able to offer the schools in a given district donations or duplicates on a systematic basis.		•	
• Prepare lists of documents removed from, or duplicated in, the stocks of the public libraries or other institutions.	•		•
Action 3			
• Prepare bibliographies and reading guides for the school libraries.	•		•
• Share information on the bibliographies and reading guides prepared by each institution linked to a co-ordination protocol.	•	•	•
• Gather and disseminate all the selective bibliographical information and link it to the school’s demands and needs.	•		
Action 4			
• Create loan packs and manage how they are used.	•		•
• Gather and disseminate all the information on the travelling loan packs that are made up and link it to the school’s demands and needs.		•	
Action 5			
• Select the pupils’ research assignments and send a copy to the district’s public libraries.		•	
• Foster the exchange of local stocks between the school library and the public library.	•	•	•
Action 6			
• Consider the Artur Martorell Library catalogue of educational material and children’s and young people’s literature as the reference point.	•	•	•
• Disseminate the pedagogical stock of the learning resources centres’ media libraries.	•		
• Make the catalogues of the different institutions available via their websites to facilitate reciprocal consultation of the stock.	•	•	•
Action 7			
• Strengthen digital channels as a way of dissemination information so as to facilitate communication among the institutions involved.	•	•	•

Area 2: User training

Action	AML	TRC	BL
Action 8			
• Encourage school visits to the public library working together with the teachers involved.		•	•
• Determinate the contents and the number of user training activities organised by the public libraries.		•	•
• Review the user training materials employed in the Barcelona Libraries and develop new educational materials.		•	•
Action 9			
• Facilitate use of the public library’s spaces by the schools in the area linked to it for teaching activities or research assignments requiring the use of specific materials not available in the schools.		•	•
• Organise exhibitions and presentations of work by the pupils of the schools in a particular area jointly with the public library, the school library and the learning resources centre.		•	•
• Prepare joint training protocols and materials on the use of information between the public library and the school library.	•	•	•

Area 3: Activities

Action	AML	TRC	BL
Action 10			
• Motivate and train teachers to use the school library as an educational tool for teaching the curriculum and promoting reading.		•	
• Provide schools with advice on developing school libraries.	•	•	
Action 11			
• Gather all the information on the activities carried out by the Barcelona Libraries, the Artur Martorell Library and the Teaching Resources Centres and pass it on to the schools in the same district.		•	
• Promote activities to spread reading aimed at the educational community in Barcelona.	•	•	•

All these improvement proposals will be gradually implemented by the different agents involved.

**IMPLEMENTATION OF THE PLAN IN THE SCHOOLS IN BARCELONA
BELONGING TO THE DEPARTMENT OF EDUCATION**

The **School Libraries Project**, which is based on the values of flexibility, autonomy, commitment and sustainability, has shown that it is an effective tool for improving school libraries. That is why the Education Institute and the Education Consortium have made a collaboration agreement for providing advice and technical support to the libraries in the schools in Barcelona belonging to the Education Department.

Coordinació Roser Colomer

Edita Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona

Disseny Serracatafau

Fotografies ????????????????

Impressió Nova Era

Dipòsit legal ??????????????

Novembre de 2010